

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Факультет іноземної філології
та соціальних комунікацій

X

**ВСЕУКРАЇНЬКА
НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ**

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

27-28 квітня 2023 року

Матеріали

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА
СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

**МАТЕРІАЛИ X ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ,
ВИКЛАДАЧІВ ТА СПІВРОБІТНИКІВ**

(Суми, 27-28 квітня 2023 року)

Суми, 2023

С-70 Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства:

Матеріали десятої Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів, викладачів та співробітників (Суми, 27–28 квітня 2023 р.) / уклад. М. М. Набок. Суми : Сумський державний університет, 2023. 367 с.

До збірника увійшли наукові матеріали, присвячені актуальним проблемам сучасного перекладу, етнолінгвістики, стилістики, методики та методології сучасних мовознавчих та літературознавчих дисциплін. Складовою збірника є наукові розвідки з питань релігії та культури, соціальних і міжкультурних комунікацій, психологічної теорії та практики, соціологічних досліджень.

Для викладачів закладів вищої освіти, аспірантів, студентів, учителів загальноосвітніх шкіл, гімназій, ліцеїв та коледжів, усіх, хто цікавиться питаннями соціогуманітарного напрямку.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

СЕКЦІЯ 7.

ГРОМАДСЬКА УЧАСТЬ В УПРАВЛІННІ ГРОМАДОЮ: ВИКЛИКИ, СТРАТЕГІЇ, МЕХАНІЗМИ

Валентина Опанасюк,

канд. політ. наук, доцент

доцент кафедри психології, політології та соціокультурних технологій

Сумського державного університету

Яна Скринник,

студентка Сумського державного університету

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ БЕЗРОБІТНИХ ЯК ВИКЛИК ДЛЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ КАР'ЄРНОГО РАДНИКА

Безробіття є актуальним соціально-економічним явищем, яке вимагає достатньої уваги для формування та розвитку стратегій зменшення його рівня. Експерти Національного інституту стратегічних досліджень у своїх висновках про стан безробіття в період повномасштабної війни в Україні опираються на результати підрахунків Міністерства економіки та Національного банку України. Так, станом на січень 2023 р. чисельність офіційно зареєстрованих безробітних в Україні становила 2,6 млн осіб – за статистикою Міністерства економіки. Оцінки НБУ значно вищі – 4,2 млн осіб. Ці показники обґрунтовують пріоритетність проблеми безробіття для України [1]. В умовах війни для зменшення рівня тривалого безробіття та посилення мотивації до офіційного працевлаштування значимим є дослідження соціально-психологічного стану безробітних і його впливу на роботу кар'єрних радників центрів зайнятості.

Метою даної статті є з'ясувати роль соціально-психологічних особливостей безробітних у профорієнтаційній роботі кар'єрного радника.

Досягнення мети досягається шляхом реалізації таких завдань:

- виявити загальні соціально-психологічні особливості стану особи, що має статус «безробітний»;
- класифікувати безробітних за віком та описати соціально-психологічні особливості кожної із категорій;
- виявити вплив досліджуваних особливостей безробітних на профорієнтаційну роботу кар'єрного радника.

У Законі України «Про зайнятість населення», яким керуються центри зайнятості при реалізації соціальної політики у даній сфері зазначено, що безробітний – це особа віком 15-70 років, яка є непрацевлаштованою та через відсутність роботи не має заробітку як джерела існування, готова та здатна приступити до роботи [5]. Тобто становище безробітного характеризується відсутністю місця роботи, що тягне за собою такий наслідок, як неможливість мати постійний заробіток. Відповідно, це провокує фінансову нестабільність та формує невизначеність у майбутньому. Таке становище деструктивно впливає на психологічний стан людини та підвищує рівень її вразливості.

У межах педагогічного підходу О. В. Василенко зазначає, що безробітні не мають чіткого розуміння про свій поточний соціальний статус. Тому вони можуть легко втратити оптимістичні погляди на життя та впевненість в собі. У роботі з даною категорією населення необхідно враховувати можливий високий рівень стурбованості, незадоволення собою та навколишнім середовищем та, за потреби, призначати комплекс заходів для вирішення саме цих проблем [3, с. 2].

Особливо вразливими в статусі безробітних є сезонні робітники, які наймаються на роботу на певний період часу, наприклад, під час збирання врожаю або туристичного сезону, а також некваліфіковані працівники – люди без відповідної освіти або досвіду роботи. Проте, кар'єрний радник має враховувати вразливості таких категорій безробітних.

Ґрунтовне розуміння специфічних особливостей роботи з безробітними досягається з виокремленням трьох основних вікових категорій: безробітна

молодь, особи середнього віку та особи старше 45 років. Це дає можливість оптимально вирішувати проблему на основі підбору ефективної стратегії допомоги у питанні зайнятості.

Охарактеризуємо кожну з цих категорій.

Перша з них, – безробітна молодь (15-35 років). Із одного боку, перевагами цієї категорії є сучасні погляди та новий спосіб життя. Із іншого, – молодь має проблеми з професійним стартом, особливо, якщо необхідно застосовувати практичні навички, а не лише теоретичні знання. Так само труднощі з працевлаштуванням можуть мати молоді спеціалісти, які тривалий час не працювали за своєю спеціальністю. Тому, з врахуванням особливостей даної вікової категорії, профорієнтаційну роботу з нею варто спрямувати на формування активної поведінки на ринку праці, готовності до конкуренції, підвищення рівня значущих навичок для підвищення конкурентоспроможності, зокрема, навчання навичкам прийняття рішень, планування, самопрезентації тощо.

Друга категорія – це безробітні середнього віку (35-45 років). Ця категорія безробітних, як правило, має широке коло соціальних зв'язків. Також для неї характерні, крім наявних знань, вже сформовані уміння та навички, особистісні якості, важливі в певній професійній діяльності. Проте в період пошуку роботи відбувається переоцінка власних цілей та прагнень. Тому безробітні середнього віку мають потребу в психологічній підтримці або консультуванні з опорою на їх сильні сторони та можливості, потребу в підвищенні самооцінки, активності на ринку праці для реалізації свого потенціалу.

Нарешті, третя категорія, – безробітні старше 45 років. Люди цієї вікової категорії, які втратили роботу, переважно мають тривалий виробничий стаж і життєвий досвід, високий рівень освіти та кваліфікації, що є перевагою у процесі працевлаштування. Проте, це може створити труднощі у роботі кар'єрного радника. Люди цієї вікової категорії сприймають драматично втрату роботи та скептично – набуття навичок нової професії через перенавчання.

Тому, перш за все, необхідно працювати з психологічними установками щодо професійної мобільності та з мотивацією до соціальної активності [3, с. 3–4].

У цілому, для ефективної профорієнтаційної роботи з будь-якою віковою категорією кар'єрний радник повинен допомогти безробітному усвідомити своє поточне становище та його вплив на інші аспекти життя. Зокрема, необхідно допомогти людині, яка опинилася в статусі безробітного самостійно дати об'єктивну оцінку власним можливостям, навичкам, знанням, які можуть бути використанні для подолання проблеми з працевлаштуванням. Необхідно сприяти зміні установок на власні можливості освоєння нової професії чи виду діяльності. Головним лейтмотивом профорієнтаційної роботи має стати наполегливе формування адаптивності як основної компетенції успішного працівника [6].

У профорієнтаційній роботі з кожною зі згаданих категорій важливо враховувати характеристики особистості через Я-концепцію. Я-концепція – це сукупність особистісних установок, що мають взаємозв'язок зі здатністю до самореалізації власних сил і здібностей особистості відповідно до наявних ресурсів та обставин.

Структура Я-концепції складається з трьох компонентів. Перший компонент – когнітивний, що поєднує особистісні характеристики, особливості поведінки, можливості тощо. Другий – емоційний, що стосується сприйняття своєї особистості та надання оціночної характеристики своїм рисам. Третій – поведінковий, пов'язаний з готовністю до вчинків для досягнення цілей, поставлених відповідно до внутрішніх переконань.

Я-концепція розглядає особистість у двох аспектах: Я-реальне – це образ себе в теперішньому часі, та Я-ідеальне – образ бажаних і потрібних якостей для себе. Незбалансованість між Я-реальним та Я-ідеальним порушує психологічну стабільність людини, викривляє бачення своєї ролі в суспільстві та шкодить формуванню стратегій професійного розвитку [4].

Крім невпевненості у своїх можливостях, бар'єром для людини, яка шукає роботу може стати довготривале перебування у статусі безробітного.

Тривале безробіття створює ризик втрати професійних знань, навичок, умінь із самоорганізації, що в результаті створює порочне коло. У безробітного розвиваються невпевненість у своїх силах і здібностях, які могли б бути корисними для працевлаштування у новій сфері діяльності [2, с. 23].

Отже, при проведенні профорієнтаційної роботи з безробітними необхідно приділяти увагу факторам, що створюють виклики для вирішення проблеми безробіття. Соціально-психологічні особливості, притаманні певній віковій категорії безробітних, а саме, – життєвий досвід та стаж, збалансованість між Я-реальним та Я-ідеальним, – а також термін перебування в статусі безробітного впливають на бачення людиною своєї спроможності вийти із поточного становища та досягнути поставлених цілей у професійній самореалізації. Врахування кар'єрним радником соціально-психологічних особливостей сприятиме пошуку оптимального варіанту вирішення запиту безробітного на пошук способу зайнятості.

Список використаних джерел:

1. Безробіття в Україні в період повномасштабної війни // Національний інститут стратегічних досліджень. 14 лют. 2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/bezrobittya-v-ukrayini-v-period-povnomasshtabnoyi-viyny> (дата звернення: 21.04.2023).

2. Близнюк В., Яценко Л. Безробіття в Україні: соціально-економічні аспекти. *Україна. Аспекти праці*. 2019. № 4. С. 19–26. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c662d59c-2e8f-46ce-9005-65f3619e0ec3/content> (дата звернення: 19.04.2023).

3. Василенко О. В. Соціально-психологічні особливості роботи з незайнятим населенням. [2014]. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/11395/1/Соц.-психол.%20особливо%20сті.pdf> (дата звернення: 21.04.2023).

4. Максимець С. Особистість та психологічний статус безробітного. *Вісник КІБІТ*. 2019. № 1 (39). С. 67–72. URL:

[http://eprints.zu.edu.ua/29484/1/статья%20 Максимец.pdf](http://eprints.zu.edu.ua/29484/1/статья%20Максимец.pdf) (дата звернення: 19.04.2023).

5. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення: 19.04.2023).

6. Україна – 2035: людський капітал та ринок праці. URL: https://rise.articulate.com/share/FqXBZkXdzB2CPjn0ZdLFMeQiPDHh8D36#/lessons/9JISKL3y_hRZ6WKqVIUe5CkVwfKExs7M (дата звернення: 21.04.2023).

Зореслава Шеденко,

студентка Сумського державного університету

ДЕВ'ЯТИРІЧЧЯ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Процес децентралізації влади є рушійною силою розвитку демократії в країнах Європейського Союзу. Так, Європейська хартія місцевого самоврядування проголошує перерозподіл повноважень між регіонами, розкриття їх внутрішнього потенціалу, заохочення місцевих ініціатив і поділ управлінських функцій пріоритетними задля побудови гармонійного суспільства на принципах взаємного партнерства. Громади тут виступають як окремі частини єдиного державного організму, що функціонує завдяки злагодженій роботі на місцях, вирішенню проблем відповідно до їх локалізації та саморозвитку регіонів. Коли Україна визначила своєю стратегічною ціллю вступ до ЄС, то автоматично погодилася прийняти децентралізацію влади як одну з головних вимог до кандидатів.

Дане дослідження актуалізує питання ефективності реформи. На початковому етапі реалізації вона отримала шквал критики, зокрема через суттєві скорочення апарату влади, втрату політичної сили та вагомості окремих